

Redacția, Administrația și
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Articolii neșfrancați nu se primesc.
Manuscrisurile nu se restituie.
Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare, Târgul
Inului Nr. 30.
Inserate mai primește în Viena
H. Mass, Haasenstein & Vogler (Otto
Wass), H. Schalk, Alois Herndl, M.
Dukas, A. Oppel, J. Donnerberg; în
Budapesta: A. V. Goldberger, Eck-
stein & Bernat; în Frankfurt: G. L.
Bauer; în Hamburg: A. Siemer.
Prețurile inserțiilor: o soră
garmond pe o coloană 6 cr. și
80 cr. timbru pentru o publi-
citate. Publicări mai dese după
tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o
soră 18 cr. v. a. sau 80 bați.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU XVI.

„Gazeta” este în fă-careți
Abonamente pentru Anstro-Ungaria.
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se primumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la d. colectori.
Abonamentul pentru Brașov
a administrației, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etagiu
I: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Unu esemplar 5 cr. v. a.
sau 15 bați. Atât abonamen-
tele cât și inserțiile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 201.

Brașov, Sâmbătă, 11 (23) Septembrie

1893.

Curente opuse?

Brașov, 9 Septembrie v.

Incurcătura, în care se află patrioții privilegiați, ne mai sciindă să măsură și ia, ce atitudine să observe în grava cestiune a naționalităților, s'a dat pe față în modul cel mai flagrant în două adunări comitense ținute în zilele ultime în Neograd și în Oradea-mare.

Representanții comitatului Neograd cu 46 voturi contra 27 hotărâșcă se se înainteze o petițiune către dietă, ca să introducă „censura preventivă” în contra pressei naționalităților. Ei sunt de părere, că „agitațiunea naționalistă” numai cu astfel de măsuri radicale despotice se poate curma.

În contra acestei hotărâri monstruoase a „patrioților” dela Neograd se vede constrins însuși „Pester Lloyd” a lua poziția hotărâtă. O restrângere parțială a libertății de presă ar fi fatală pentru Unguri, dice foia guvernamentală, căci mai întâi printr'înșă nu s'ar pute delătura nemulțămirea naționalităților, ci din contra prin apăsare ea ar lua dimensiuni și mai mari și ar provoca nouă măsuri excepționale și de forță; alu doilea ea ar fi periculoasă și pentru Unguri, căci cine garantează, că nu se voru afla omeni cari mâne să fiă gata a estinde acea restrângere și asupra lor?

„P. Lloyd” cere chiar ca comitatul Neograd să revoce acea hotărâre, der nu lasă să trecă nici de astădată ocaziunea de a propune în schimb una din cele mai despotice măsuri față cu Slovaci evanghelici, cerendă ca conventul general alu lor să facă o nouă împărțire a celor patru districte, îmbucătăindu-le așa ca să nu mai fiă în nici unul din ele naționalității slovaci în majoritate, și astfel să potă fi în preponderanță numai „elementele patriotice”.

Paralelă cu acțiunea crâncenilor dela Neograd a desfășurată partida guvernamentală sub conducerea deputatului Ștefan Tisza, în adunarea reprezentanței comitatului Bihor, ținută în 20 l. c. în Oradea-mare drapelul „frățeștii bune înțelegeri” între Români și Unguri, pe temeiul executării legii „cu cea mai mare stricteță”.

S'a primit în acea adunare cu însuflețire și unanimitate un proiect de rezoluțiune propus de numitul deputat, în care, condamându-se „escesele regretabile” ale șovinistilor unguri dela Oradea-mare, precum și uneltirile lor prin răspândirea de „acusațiuni ofensătoare și netemeinice” contra Românilor, se proclamă din nou principiul susținerii „drepturilor statului național maghiar” prin „cea mai riguroasă aplicare a legii”.

Declarațiunea din cestiune este foarte remarcabilă, pentru că condamnă pe față acele agitațiuni șoviniștii, cari atacă pe Români în liniștea lor, în drepturile lor legale, le trage la îndoială patriotismul și redică contra lor cele mai vătămătoare și neintemeiate învinuiri; această agitațiune dice face bune servicii numai acelor „agitatori fără de conștiință” cari voru seduca pe Români la necredință față cu patria maghiară; „în fine se exprimă așteptarea, că Români voru să se se lapede de orice comuniune cu „agitatorii păcătoși” și că voru nutri și în viitor sentimentele sfinte ale patriotismului și ale frățietății.

Vede ori și cine îndată, că aceste sunt principiile politice țisziste de tristă aducere aminte. Ștefan Tisza e fiul lui Kcloman Tisza, sub a căruia regim a crescut și s'a întărit șovinismul de aji în așa mare măsură, încât aji nu mai înțelege nici limbajul celor ce l'au crescut și l'au dădăcit.

Foile opoziționale sunt conternate și indignate. Ele nu vedu în declarațiunea lui Ștefan Tisza politică națională maghiară, ci numai tactică dictată de interesele de partid. De aceea, dice, Tisza ténărul, dă lecții Maghiarilor, ca să câștige bunăvoința Românilor pentru alegerile dietale.

Lucrurile au avansat. Tisza, tatăl și fiul, nu le mai sunt destul de șovinist, nu mai înțeleg curentul național maghiar și de geaba umblă să mai imbecile lumea cu frase de frățietate și bună înțelegere!

Ștefan Tisza despre Români.

(Congregațiunea din Oradea-mare.)

În Oradea mare s'a ținut la 20 l. c. congregațiunea comitatensă care este însemnată pentru proiectul de rezoluțiune alu lui Ștefan Tisza, fiul fostului ministru-președinte, primită cu voturi unanime. Proiectul de rezoluțiune se ocupă din incidentul raportului vicecomitelui asupra „revoluției” din Beiuș și este de cuprinsul următor:

„Publicul comitatului Bihor luând la cunoștință raportul vicecomitelui, află cu consternațiune, că escesele regretabile comise pe teritoriul orașului Oradea-mare față cu concetățenii noștri de limba română, încep a-și arăta efectele păgubitoare și pe teritoriul comitatului.

Publicul acestui comitat de o parte ținendă necondiționată la drepturile unui stat național maghiar, dooresc ca în contra atentatelor criminale îndreptate asupra acestor drepturi să se aplice legea cu asprime nemilășă; de alta parte nu cunoșce diferență între fi de diferită limbă a acestui patrii; dooresc a respecta drepturile asigurate în lege ale cetățenilor patriotici români din acest comitat și dăndu cu ei mâna de a lucra în concordia pentru binele comitatului și alu patriei. O face în convingerea, că prin atitudinea acosta îi va succede în viitor, precum i-a succedut și în trecut de a asigura credința și alipirea

concetățenilor noștri români față cu Ungaria, patria liberă și fericită a noastră a tuturor: o face în convingerea, că ori-ce mișcare ce ar fi turburată pe concetățenii noștri români în liniștea și esercierea drepturilor lor date în lege, care trăgându la îndoială patriotismul lor, îi atinge cu acuzări nedemne și vătămătoare și aruncă taciunile suspiciunii și a dușmăniei în viața socială și publică a comitatului, face servicii numai acelor agitatori fără conștiință cari voiesc să abate pe concetățenii noștri români dela credință către patria maghiară.

Când așa-dără și exprimă părerea de rău și desavuarea față cu aparițiunile îndreptate spre conturbarea concordiei frățeștii, ce a existat până acuma între locuitorii maghiari și români ai comitatului; când enunță, că dooresc a respecta dreptul concetățenilor noștri români și a susține relațiunea bună frățească cu ei — totodată așteptă, ca și concetățenii noștri români să se abate de acelea sentimente și nu se lase a se abate nici prin provocațiuni nici prin amăgiri și rampendă ori-ce comuniune cu agitatorii criminali nutritori de tendințe antipatriotice, și în viitor să cultiveze în inimile lor și să manifesteze în atitudinea lor sentimentele sfinte ale patriotismului și ale frățietății”.

Ștefan Tisza și-a motivat proiectul de rezoluțiune într'o vorbire, în care dice, că „răsvrătirea” dela Beiuș stă în legătură cu demonstrațiunile dela Oradea-mare. În afacerea Pavelu ar fi trebuit să fiă tăcere până s'ar terminat cercetarea, der pressa a agitat vehement în contra Românilor. În agitațiunile reciproce ar fi fost datorită comitatului de a păzi frățietatea.

Principiile lui Ștefan Tisza în cestiunea naționalităților sunt următoarele: Derece Ungaria este stat național (?), politica ei culturală, nu potă fi decât maghiară, er mijlocele să fiă pacifice, să nu asuprimă naționalitățile, ci să le indestulime. Acesta a fost politica maghiară dela început. Să recunoșcă naționalitățile bazei existenței lor în existența Ungariei. Pentru România liberă, cu care naționalitățile firesc simpatizează, totu poziția de putere

FOLETONULU „GAZ. TRANS.”

AMINTIRI.

De: Sei cine.

(Urmare).

II.

Din multele amintiri ale copilăriei, donă lucruri s'au tipărit în mintea mea verzi și veseli, crescendă pare-că din an în an, ca mlădițele unui copaciu tineru. Primăvera mi-le aduce, când dă mugurul, când fluturii încep a se juca prin aer și florile ne imbată cu miremele lor. E mărul din grădina noastră și scola de lângă izetora, cu dambra în care mergeam cu dascălul, cântând cântece de voinică și eroism.

Der de ce se vorbesc de mărul cel mare din grădina noastră? Vântul primăverii copilăriei mele a bătut peste el! Și de dambra veselă de ce se amintesc? O, ea mă farmecă și aji cu frumșele ei și mi pare c'o vedu cum își întinde ramurile, în chip de brațe, ca să-mi scuture pe frunte, ca odinioară, florile dulci ale copilăriei. Vedă parcă livada din dosul grădi-

nei noastre; biserica cu oimitul peștriț de ierba lungă, de sulcină aurită și de cruci negre. Eță colo în părtare, în zarea luncei apropiindu-se de pălăz țiganca cu desagii în spate, ea o stahă uscată și mai urită decât mama pădurii; ea vine, ca o furtună, să ia pe copiii cei răi....

O, cât sunt de dulci amintirile bățăilor inimii, cât de învăpăiate sărutările înfloritei copilărie. Ele ne desfetează inima, ne descântă de durerile lumei și ne mângăia de înșelăciunile vieții.

Eram trecut de 6 ani. Incepeam să învăț carte. Unu an mai târziu soiam pe dinafară versurile din legendar și riv. Iam în limbajul cu toți ucenicii dascălului Codru. Dascălul Codru mă avea foarte drag, căci altfel nu e de înțeles, din ce pricină își da silință diinic, să-mi crească perul și urechile mai altfel, decât fărtaților mei — mai ales, când mă întreba din matematică.

Dascălul Codru era om cu multe tone și cusururi. De câte ori scotea câte un băiat la tablă, să-l întrebe din matematică, er băiatul, din nebăgare de seamă, scăpa creta din mână, îi dicea: „destul,

dobitocule, nu sci nimic!” Și de multe ori făceam eu scăpată creta din mână, chiar și cu risicul de-a mi-se dice „dobitocul”.

De-o fi murit, ierte-lă Dumnezeu pe dascălul Codru, der de multe ori m'a făcut el să-mi sdruincă genunchii pe fire de păpușoiu, unde mă ținea cu césurile întregi, de-mi părea că ved pe toți sfinții. Răbdam însă, căci n'aveam ce face. Neuitatul dascăl avea un linal. Brrr.... acest linal! Pare, că-l vedu, drăguț, lung și lat cum era și destul de gros, pentru ca să ne părăie degetele sub greutatea lui. Când bășii șușuiau, ori gâgăiau, ca găsele din Capitoliu în noptea primejdiei, er dascălul Codru gâlgăia cu vre-un prieten în odaia de-alături de hăl din „Haia gripă”, simțind că primejdia încăerării s'apropie între chiar oștenii lui, el atunci intra în scola aprișă ca jăraticul, și drăcuindu-ne, busumflat se aședa la mesioră cu catalogul în mână. Lua apoi linalul și — la rând bășii, ca oile la muls. Mai hir, mai hir, mai plânsete, mai vaete, der în sfârșit frica-i mare dămnă și poravă era în mânia lui dascălul Codru. La strajnica-i poroncă fă-care din noi trebuia să ne facem de-

getuțele cuiu, ca ei să probeze, decât linalul mai e bun de astempărat blăstemațiile noastre. Dămne, câte lacrimi nu se vârsau atunci!

După-ce el făcea în chipul acesta diagnosa, ca la porunca cătunescă ne șiruam înaintea lui și-i promiteam tremurând și cu smereniă, că o să fim buni și liniștiți. În odaia de-alături il aștepta prietinelu.

Hei „Codrule, codruțule,
„Ce mai faci drăguțule?”

Ce minunat se potrivește acosta întrebare a lui Eminescu, la dascălul Codru, care după ce ne părăsia, inchiua și răspundea ospelui său:

Hei „Ia, io faci, ce faci demultă”,
Gălgăitul il ascultă,
Stiolele golindu le.
Fundul arătându-le.

Bău și cântă de veselie,
În șeraca dascăliă.

Hei „Și mai faci, ce faci de multă”
Că în loc de cin'ascultă,
Așa cum fucetă se scură
În restoc sub iezatură.

Apa dascălul Codru, Dumnezeu să-l

mare a monarhiei noastre este baza de existență; fără de aceasta și ea ar ajunge sub cutit. În Bihor au fost Maghiarii și Români tot-deuna frați; încordarea de astăzi au produs-o agitatorii din Ardél, a căroră mână a ajuns până aici; pretindem estirparea acestora, dăr se iubim trupina patriotică a românismului, căci altminterea o constringem să se arunce în brațele agitatorilor.

Este interesul comun al Maghiarilor și al Românilor de a pedepsi pe agitatori, eventual cu înăsprirea codicelui penal. Să nu pretindem dela Români să fie renegați, dăr pe lângă aceea că sunt Români buni, să fie și patrioți buni maghiari.

Pentru acea Stefanu Tisza condamnă în tonul cel mai aspru esecesele dela Oradea mare, pentru-că acestea coboră națiunea maghiară de pe pedestalul respectării dreptului și a iubirii libertății și promovă scopurile agitatorilor. Bihorul a lucrat patriotic în trecut, cultivând concordia cu Români, și totu aceasta o face în prezent ridicându-și vocea în contra insultării Românilor patriotici.

Mai dăce-se, că foia liberală „Szabad-ság” fiind astfel prin rezoluția primită desavuetă de partida liberală și va schimba redacția și de aci încolo se va redacta în direcțiune filoromână (?) Cetățenii de altă parte se pregătesc la demonstrațiuni patriotice pentru redacțiunea desavuetă.

Stările din Austro-Ungaria.

Din incidentul stării de asediu din Boemia, publicistul francez F. Leseur scrie în „Rep. Franç.” dela 15 Sept. următoarele:

Douăzeci și doi de ani sunt, de când la 12 Septembrie 1871 împăratul François Iosif, ascultând în fine de înțeleptele și prevădătorile sfaturi ale ilustrului istoric ceh Palacky și ale primului său ministru Hohenwart, publică ună rescript imperială, prin care promitea solemn poporului din Boemia, că va restaura regalul St. Venceslau și că se va încorona de rege al Boemiei în Hradșinul din Praga. În ziua aceea era o mare și patriotică bucurie în toate țările slave udate de Elba și de Moldova. Imperiul austriac erasă devină trilaterală în loc de dualistă, emoțiunea câștigă pe înțelul toate celelalte naționalități, cari trăsesc sub sceptrul Habsburgilor. Emanciparea Ungariei ună faptă impletită, cea a Boemiei și a Moraviei faptă anunțată, fă-căreia din ele le dădea speranță de o asemenea rescripțiune. Imperiul intră așa-dără pe cărarea feouă a federalismului indicat de Palacky. Loialismul izbucni din toate părțile. Cehi, Slovaci, Polonesi, Ruteni, Români, Sârbo-Croați, Italieni, nu cereau restituirea vechilor lor autonomii naționale, decât pentru ca să

se potă desvolta prin libertate și ca să concurgă emulându la prosperitatea generală a unei federațiuni basate pe echitate.

Ne aducem aminte, în urmă, prin ce manevre egoismul maghiar a făcut să aborteze renașterea acosta și transformă din neferioare Austria, „imperiul din Orient”, care era în ajutor de a se funda, într-o asociațiune bastardă și opresivă, în „Austro-Ungaria”. Intrigile lui Andrassy și Kálnoky — ajutate pe sub mână de prințul Bismark, care sciea, că dualismul va sili mai iute ori mai târziu pe guvernele din Viena și Budapesta de a intra în tripla alianță pentru de a afla acolo sprijinul necesar în lupta loră contra naționalităților, — aceste intrigă au făcut să se respingă proiectata nouă constituțiă.

Ministeriul Hohenwart oădă și împăratul nu-și pută implini parola dată supușilor săi din Boemia. „Ausgleich”-ul dela 1868 a eșit învingător din asaltul, ce l'a primit, dăr a eșit cu atât mai strimț, mai dur și mai tiranic. Consecențele fatale ale triumfului său nu întârziară de a se face simțite. Naționalitățile i-au amenintat existența, era lipsă de a-le domesticea cât de în grabă și defuitiv, ca într'ună cuvânt să nu mai fie nici Cehi, nici Români, nici Slovaci, nici Croați, nici Sârbi, nici Italieni, nici Ruteni, nici Poloni, numai Austriaci și Unguri. Astfel vedem în ourdând, că pentru ajungerea acestui scop se pune în lucrare cu o extremă rigore germanizarea în Cislaitania și maghiarizarea în Translaitania. Astfel vedem parafrazate prin fapte cuvintele faimoșe dize de contele Beust în ajutorul conlusiunei dualismului cătră François Deak: „Păditi hórdele vóstre și noi le vom pădi pe ale noastre!”

Numai că hórdele își aduc aminte de promisiunile, ce li-s'au făcut, și cestiunea naționalităților a devenit atât de acută în ambele părți ale Laitei, încât ea constituie ună periculă pentru viitorul politic al mării monarhii dăpărene. Era am vorbit despre agitațiunea română transilvană (veđi Cronica politică de ieri! — Trad.); agitațiunea cehă nu este mai inferiără în violență decât cea dintăiu. Slavii din Boemia și Moravia, cari dela Palacky începe, fă sub direcțiunea d-lui Rieger, a ginerelui celebrului scriitoră național și șef al Cehilor bătrâni, fie sub conducerea d-lui Gregor, a leader-ului Cehilor tineri, au încetat de a-și revindea autonomia loră și implinirea rescriptului imperial dela 1871. Ofensați de vexațiunile și de reana oredință, ale căroră victime sunt, împinși la estrema prin afacerea compromisului Tasse și prin actele judicioare și administrative urmate după respingerea acestui proiect din această parte, ei se scóia în massă și opoșițiunea loră îmbracă de ună timp încóce ună caracteră antiaus-

triacă, antidinastică de totu nou și forte neliniștitoră.

(Va urma.)

SCIRILE ȘILEI.

— 10 (22) Septembrie.

Bugetul școlei civile de fete cu internat a Asociațiunei transilvane pentru anul școlar 1898—4 s'a preliminară cu 15,027 fl. cheltueli și totu atâtea venite. Din partea Asociațiunei este preliminară pe anul școlar curentă o subvențiune de 2,254 fl. 69 or.

—x—

Târziu s'au tređit. Din Clușiu li-se scorie foiloră unguresci, că s'a formată acolo ună comitetă sub președința contelui Ladislau Teleky, care va avé „sublima” misiune de a combate articuli „publicați de Ligă” în foile din străinătate. Acestă „comitetă” și-a început deja activitatea prin tipărirea în 6 limbi a discursului-pamflat, ce l'a ținută furiosul procuroră Jeszenszky în procesul „Repliei”. — De, nu-i vorbă, începutul e minunat. Dăr să nu-și uite „comitetul de sub presiunea lui Teleky, că cu minciuna mai poți prânđi, de oinată însă Dómnă pădesce!

—x—

Respinsi la esamenul au fost la preparandia română din Caransebeș din 10 candidați, 6 inși, din cauza necunoșterii limbei maghiare, ér unul pentru-că n'a fost bine versat în constituția maghiară. „Vrednicul inspectoră regeso, care a priocinită rezultatul acesta, se chiamă Dengi János.

—x—

Unde sunt școlarii? Așa s'au întrebată profesorii academiiei comerciale din Pojună șilele trecute, când intrând în clase, dintre cei 278 de școlari n'au aflat, decât 28. Lipsiau tocmai 250. Cei absenți erau toți jidovi, cari aveau tocmai sərbătore. Pe creștinii i-au trimis asemenea acasă. Cu 28 de inși nu poți ține prelegeri.

—x—

Societatea de lectură a studenților români din Blășiu s'a constituită pentru anul școlastică curentă în următorul mod: Conducător al societății a fost ales d-l prof. gimn. Aron Deac; președinte: Iustin Pop; secretar: Emiliu Sabo; bibliotecar: Simeon Nicolescu; controlor: Valeriu M. Montani, — toți studenți de a VIII-a cl. gimnasială. Apoi: notară Victoră Macaveiu; casar: Eugeniu Simona; vice-bibliotecar: Simeon Moldovanu, — stud. de a VII-a cl. gimn.

—x—

Ludovic Tisza despre situațiă. Din Seghedin se scorie, că contele Lud. Tisza, ministru a latere, care representă în dietă crașul Seghedin, va merge în Octomvre acolo și va ține o vorbire cătră alegătorii săi, în care va descrie situațiunea politică.

—x—

Censură militară. Foile unguresci sunt superate focă, că din incidentul manevrelor dela Güns, telegramele ce li-le trimiteau corespondenții loră au trebuit să trecă prin censura militară. Acestă s'a întemplată mai ales cu telegramele raportorilor dela foile unguresci opoșiționale, sub cuvânt, că nu cumva să se strecore în public sciri supărătoare pentru înalți ofițeri străini.

—x—

Cununiă. În 1 Octomvre se va cununa în biserică rom. gr. o. din Poșorta (com. Făgărașului) d-lă notară de ceră Ioan Bica din Ileni cu d-ra Maria M. Poparadu, fiica d-lui căpitan o. r. pens. din Poșorta. — Dorimă fericire!

—x—

Pentru orașeni, funcționari, etc. cari au ocupațiuni sedentare sunt prafurile Seidlitz ale lui Moll cel mai bun remediu prin efectul loră la regularea mistuirei. O cutie 1 fl. se potă căpăta dălcă prin poște de cătră farmacistul a Moll liferantul curții din Viena. Tuchlauben 9. În farmaciile din provinciă se se ceră preparatul lui Moll provădută cu marcă și subscriere.

Pentru d-lă ministru conte Tasse

(Sfaturi ale unui binevoitor.)

Din Țera unгурescă...

O biată veduvă a pățit odată; i a aprins coșul — hornul cum se dăce pe la noi — a alarmat satul, că e incendiu. Pe când s'an adunat omeni să stingă, focul se stinsese de sine, dăr mărimea intrat în casa veduvei și a făcut un mare pagubă, decâtă făcea focul...

Să nu o pășesc astfel și Escelența Ta, cu proclamarea stărei de asediu la Praga.

Vedând noi „naționalitățile din Ungaria liberă și liberală” cum la D-vóstră, Cehii sunt aproape să obțină aprobarea tuturor postulatelor, — cum frații noștri Bucovineni sunt mulțamiți cu sórtea loră — more romano — ne-a cuprins un sentiment de invidie, pentru ce să fiă dăcolo de Laitha mai multă dreptate, ca la noi, când noi avem ună guvernă eminentă „liberală”, când noi am avut pe Regala Mathia (simbolul dreptății)!

Bine ai făcut Escelență, că ai lovit în Cehi! Să se mai apropie uniformitatea între cele două părți ale monarhiei. Ne-ai mai mângaiat și pe noi, pentru-că vorbim cea vechiă dăce: *solatium est miseri solus habuisse dolorum*; și fiind Români dela fire recunoșcotoră pentru toate beneficiile, ce le pășesc, étă dreptă mulțamită imi voia a vă da sfaturi binevoitoare:

Dacă veți mai avé vederi contrarie cu Cehii, nu mai publicați starea de asediu, — pentru-că nu e bine să vedă lumea, că la Dania este ceva putred. (Și, dăcând într patru ochi, în politică nu e bună similitatea.)

Învățați dela guvernul nostru! Ve-deți foile noastre patriotice sunt mândre, că la noi nu se suspinde nici un drept „constituțional”, guvernul nostru trece de cel mai liberal!

Noi avem lege care garantă egalitatea naționalităților! Liberalitate acosta nu este în Europa — Dăr legea nu este suspendată, — numai cei dela țere o calcă, — o simte acosta rena Ion, care în unele comitate nu potă fi nici primar, nici nu potă fi ales în reprezentanță municipală, decât nu scie unguresce, — și decât totuși comuna l'a ales, are să plătescă amende mari, pentru-că nu scie unguresce — acesta privește pe Ion, dăr Europa scie, că noi suntem „liberal”!

În dispoșițiile, ce ați făcut, ați interdiș adunările! Étă la noi de 1/4 de vedă nu putem face adunări, fără învoirea domnului școlgăbir; și totu nu putem dăce nimic.

Am cetit, că nu permiteți, să se arboreze alte stindarde, decât ale statului său ale orașului. Autoritățile noastre liberale nu se mulțimesc cu atăta cingărierile, și brănele țeranilor, betele dela cior, decât nu au fost în colorile statului, s'au confiscat, și purtătorii au fost țirți pe la autorități, ba și pedepsiți — căci noi suntem „liberal”!

A suspendat libertatea presei, Ales N'ați scită lua esemplu dela noi?

Să fi suspendat curtea cu jură din Praga, nu libertatea! Aveți în Boemia și oraș cu populațiune germană, cari au ală ideă de stat și sunt adversari politici ai Cehilor, să i fi dat pe Cehii malconțenți pe mâna acestora, și de sigură îi pedeseau mai aspru, ca tribunalele ordinare.

Apoi decât n'aveți procuroră potrivită, duceți-lă pe d-lă Jeszenszky, numele l'a recomandă pentru Boemia, ispravă încă v'ar face; și decât toate aceste le veți observa, o să treceți în Europa de liberal!

În funcțiuni publice nu puneți din Cehi, căci sunt străini ideii de stat — sunt buni musicanți și laborioși, se pot feric și pe alte cărți.

Ună Română unгурeană.

P. S. decât veți băga de semn, că Nemții vor să spargă ferestrelle și potă a capetele C-hiloră, dați poliției instrucțiune riguroasă, să întrevină după ce va fi demonstrațiunea isprăvită — ca să vedă lumea, că suspine ordinea — dăr în adevăr, ca să fia Nemții apărați.

idem.

ierie dec'o fi murit, ér de-o trăi, fă-i dăscălia ușoră.

Când se 'ntempla de Codru își ținea prelegerile în cărciuma lui hălă de Ciuturugă, atunci ucenicii lui se făceau ei stăpâni pe școlă și pe linială, și-apoi să fi vedută „înțelepciuni” solomonesci. Mitru lui pagubă cetia din legendă și drămbocia ca ună bondară; Culiță lui Ticăilă pliscăia din limbă și se schimosia, ca o moină próstă, ér eu țineam isonulă la ună hymnă dedicată șilelor de libertate absolută. Apoi eșind doi câte doi pe ușa școlei, ne alegeau ghinerării și căpitani, și despărțiți în două tabere dușmane, fă-care își ocupa locul hotărît de o comisiă interștrengărescă. Se da semnalul de luptă prin cântecul „Audi buciumulă cum sună”. Îvingerea era pe partea acelora, cari sciau să-și valoreze mai cu succes dreptul pumnului. De multe-ori lupta degenera în scene serioșe și nu pré voioși ne întorceam de pe câmpul de bătăiă cu trofeele câștigate după atâtea pierderi simțitoare în sferticări de cămeși și șgărieturi de mâni și obraji.

Tribunalul de pace îl formau câte doi „bătrâni” din fă-care parte, pe cari îi numiamă „pițigași”, fiind-că aveau dreptul

de a pițiga de urechi pe aceia, cari s'au aflată vinovați de călcarea legiloră interștrengăresci. După încheierea păcii toți băeții ne adunam la ună loc și uitând „inimicițiile” rășoiului și de—pierderile suferite, cântam cu entusiasm „Hai să dăm mână cu mână”, și prinđându-ne de mâni, băeți și copile, întindeam hora. Ast-fel ne petreceam până când dăscălul Codru ne surprindea la reintórcerea lui dela badea Ciuturugă. Atunci să fi auditu țipete și să fi vedutu învalmășeli. Ușa școlei era prea strimță...

Vera în vacanța cea mare ne făceam stăpâni pe uliță și pe cuiburile de paseri, ce le sciam ascunse în buturugile de sălcii de lângă iezetură. La iezetură! Câtă amintiri nu-mi sunt legate de acestă simplă cuvânt! Câte farmece nu deșteptă în urechia mea încă și ađi numele, care de atâtea ori m'a legănat în dulci și ademenitoare visări. Da, la iezetură! acolo unde apa cade și noștea o'ună vuetă asurđitoră, ér mai în josă hurue móra, ce înverte trei roți într-o vecinică neodihnă.

(Va urma.)

P. S. N-r. 2 Promulgându-se starea de asediu, ca să fiă efect, trebuie angajați oști va vagabunzi, să aranjeze o becă mai de valoare în cutare suburbii, și puși acolo vre o doi raportori, să însuie că se prepară revoluțiune. — Nu slăbiți din apăsările de „inimici ai patriei panslavici etc.“ și aceste fac efect.

idem.

Congresul studenților în Buzău.

Buzău, 7 Septembrie v. 1893.

(Coresp. part. a „Gazetei Trans.“)

Congresul al 14-lea, pe care studenții din România liberă îl țin în anul acesta la Buzău, are o importanță deosebită prin faptul, că la acest Congres au luat parte și studenții români din Austro-Ungaria, și prin faptul îmbucurător, că *vestimii române* i-s-a rezervat o zi deosebită, ziua de Miercuri, 8 Sept. v., când se va tracta cu toată seriozitatea, ce i-o impune caracterul acut al fazei actuale, în care a ajuns.

Întregă diaristica din România dedică articoli de fond acestei împrejurări, îndemnându tinerimea să fiă la postului său, la demnitatea ce-i impun serioase timpuri prin care străbate nemulțumirea românescă de prețindeni.

Eată ce s'a petrecut mai remarcabil până în 7 Sept.:

Pleacă din București Duminecă la 7 ore dimineața 145 studenți universitari. La gara din Ploesti îi întâmpină 11 studenți ardeleni, cari sunt primiți foarte călduros. Până la Buzău drumul este parcurs în cea mai mare entuziasm, discuții științifice, naționale, cântări naționale etc. La Muzău muzica militară cântă „*Deșteaptă-te Române*“, și d-lă Condeescu, în fruntea unui public numeros, bineventeză pe studenți și le urează succes deplin.

La Buzău întreg orașul: bătrâni, tineri, dame în haine de sărbătoare, întâmpină sosirea studenților. Transilvănenii au fost întâmpinați în special, primarul li-a exprimat toată iubirea și simpatia orașului Buzău. Drumul până la episcopie, unde s'a ținut un „Te-Deum“, a fost împodobit cu deosebite stindarde tricolore, din ferestrele caselor neîntrerupt se aruncă flori și lăugile urale de „să trăiească!“ nu mai voiau să înceteze.

După înouărire, Duminecă la 2 ore, se ține 1 ședință, în care se alege de președinte studentul Micu de Iași. Ardelenii au fost primiți în sală cu nesfârșite „ura“ și „să trăiească!“ La vorbirea caldă a președintelui, răspunde un brav student transilvănean, și el e ascultat cu adevărată dragoste. Dialectul său atrage atenția publicului și toți merg să-l felicite. Publicul din Buzău ia parte la această ședință în număr foarte mare și cu însuflețire. Se vorbește în numele studenților din Belgia și de la alte școli speciale și se citesc numeroase telegrame de încurajare din țară și străinătate.

Luni dimineața se vizitează orașul cu instituțiile sale, gimnaziu frumos, bibliotecă excelentă. După amiază la orele 2 se țin două conferințe literare: una a studentului din Iași, Dragomir, despre „Liga și misiunea ei“, și alta a studentului N. Brânzeu, despre „*Ce suntem și ce trebuie să fim?*“ Din ambele conferințe reiese o studiere serioasă a cestiunilor importante, ce tractează, și din ambele transpiră noua cale, ce a fost deja, și care se va continua, în ceea ce privește lupta națională, deschisă de studenții români sunt acum trei ani. Un public numeros și distinct ia parte la aceste conferințe și aprobările sunt vii și dese.

Marți la 6 dimineața întreg Congresul pleacă la moșia și puștile de păcură ale marelui proprietar *Monteoru*, care — după ce studenții universitari au vizitat împrejurimile — pofti întreg Congresul la un banchet sumptuos, pregătit anume pentru această ocazie. La acest banchet au parte mai multe personaje mari din țară. Studenții transilvăneni sunt primiți în mod deosebit, ei sunt viu alocuți și încurajați.

După 2 ore studenții se întorc la Buzău, unde se țin alte două conferințe, una a studentului *Niculescu*, despre „*Coleră*“, care durează pe timpul când se scriu aceste.

Măne, Miercuri, dela 8 dimineața, se va discuta pe lung și larg într-o cestiune națională. Se vor lua rezoluții importante.

Membri în Congres sunt peste 250; persoane marcante au sosit anume din București și Iași. Luni seara s'a dat și un concert în folosul săracilor din Buzău. Au concertat și Transilvănenii, cari au cântat și declamat piese ardelenesc. Ați, Marți seara, 8 1/2 ore, bal mare, la care va participa public distinct și numeros și din alte orașe.

* Buzău, 8 Sept.

(Coresp. part. a „Gaz. Trans.“)

Marți, după terminarea conferinței studentului *Niculescu*, s'au tractat câteva cestiuni referitoare la regulamentul etc. Seara la 9 ore a urmat balul, care a succedat splendid. Tinerii transilvăneni au fost primiți cu însuflețire și tractați cu deosebită atențiune.

Miercuri s'a conferit asupra cestiunii naționale. Până la amiază, într-o conferință preliminară, s'a stabilit raportul comitetelor, propunerile etc. La 2 d. a. un public de 300, fără studenți, a inundat sala Teatrului. Tote persoanele marcante, toți proprietarii mari din provincie, raportorii diarelor, dame în costume elegante, o vorbă lume de oameni umplea Teatrul. S'a deschis ședința în aplauzele, ce nu mai voiau să înceteze. Se da apoi cestiune *raportului comitetului* lung și larg, cu citații din foi unguresci, nemțose, franțuzesci, italiene etc. Se fac enunțări de mare însemnătate și raportul e primit cu „ura“ și „să trăiească“ egomotose.

După citirea raportului ia cuvânt d. *Ionescu*, care citește poezia frumoasă a Societății *Felbrigilor* și acestei societăți franceze i-se trimite imediat depeșă de mulțumită. Studentul N. *Brânzeu* face o introducere bine simțită, și propune o *adresă de aderență* lui *Dr. A. C. Popovici* și soții, subscrisă de tot Congresul. Ia apoi cuvânt profesorul și deputatul *Dobrescu*, (membru fondator al Congresului), care propune, după o frumoasă introducere, citându din *Cogălniceanu* și *Băloescu* despre lupta dela *Calugăreni*, — ca congresul să ia deja de-acum inițiativa pentru marea sărbătoare dela 13 August 1895, când se implinesc 300 de ani de când *Mihail* a bătut pe Turci la *Calugăreni*.

După finirea vorbirilor se citesc propunerile și enunțările comitetelor pentru anul viitor.

Mai oătră sfârșitul Congresului sosește fostul căpitan *Creangă*, care oferă Ligei culturale jumătate din venitul ce-l are anual din invenția foitelor de țigarete „*Creangă*“ — venit care este minimum de 200,000 franci. Nobilul dăruitor e fierbinte felicitat, și studenții promiți, că și vor da toată silița să lătească productul invenției „*Creangă*“.

Congresul s'a sfârșit la 6 1/2 ore seara. El este unicul, care s'a ocupat cu atata interes și entuziasm de cauza națională. Seara s'a dat un banchet de 400 couverte. Animația la culme.

Secășanul.

Discursul D-lui Dr. M. Stefanovici.

(Fine).

D-lă acuator public a declarat de minciună și plângerea, că se intenționează maghiarizarea naționalităților nemaghiare. Orbecse se poate nega și acesta, der restărate fapte. Nu *Kosztenszky* a fost cel dintâiu, care a mărturisit-o; așa pute ceta numărate produse ale pressei maghiare, mă mulțumesc însă cu cuvintele lui *Mocsary* scrise înainte de asta cu vre-o 3-4 ani, și cari sunt următoarele: (cetesce) „*Dér cine și vorbește despre aceea, ce se-i desbrăcăm pe nemaghiari de naționalitatea lor și se-i maghiarizam pe toți? Se aude ne-*

întrerupt. Să nu ne amăgim pe noi înșine — căci alții și așa nu se lasă să fiă amăgiți — *dér* asta nu e vorbă sinceră, căci aspirațiunea maghiarisării stă la spatele tuturor faptelor noastre. Parola cu care s'a bucinat în lumea largă ideea administrațiunii de stat, este consolidarea statului maghiar. Parola acesta nu însemnă altceva, decât maghiarizarea generală“. Pentru-oc *dér* se se nege, ce nu se mai poate nega, de-ore-ce minciuna nu i-ar fi nimicului permisă.

Să țice mai departe în acuză, că articolul învinovat agită la revoltă. Să mă iertați, *dér* acesta e cevași pre mult. Articolul sună din cuvânt în cuvânt astfel: (cetesce) „*Nu—adecă Români—pentru drepturile noastre naționale, avem să luptăm pe calea legii, până la ultimul moment. Dacă ne vor da drepturile noastre, atunci vom fi cei mai aprigi luptători pentru Ungaria contra a ori-ce fel de inamic, fiă acela ori-și-cine*“.

Dacă se miră scriitorul articolului, că poporul nici după atâtea maltratări nu se revoltă, acesta nu poate fi agitare, căci *dér* o spune apriat, că dorește, ca Români să lupte pe calea legii, *séu* *dér* nici asta nu li-se permite...

În articolul învinovat *asadér* nici o urmă nu se află de agitare la revoltă, pentru-oc la desbaterea acestei legi, cuvintele „*agită*“, „*ațită*“, „*atacă*“, s'au explicat în felul următor: „*Efectul atacului este spontan, deșteaptă iritațiune, pasiune și ură der pe lângă vestea amăsurată mijloacelor și metodelui întrebunțat, ori esolude total, ori îngreunează foarte mult efectul spiritual pentru lățirea vederilor mai bune. Pauler Tivadar a dîsă despre cuvântul „*agită*“ următoarele: — poftiți și vă uitați în dicționarul academiei maghiare — „*Cuvântul acesta însemnă, a înduplea mulțimea la mișcare prin afirmări false și scor-nituri*“. *Dér* articolul învinovat a înainte de asta aproape cu un an, și până acum încă n'a îndemnat pe nimeni la acțiune, decât numai într'atata, ca să nimicească pe autor, nu însă, ca să-i urmeze intențiunile sale adevărate séu atribuite. Eu nu înțelegu *asadér*, cum se poate face din articolul acesta agitare la revoltă, pe când *déu*, nu conține agitare.*

Români nici-oând n'au fost mai avuți, mai civilizați și mai inteligenți, decât astăzi: astfel esolamă d-lă acuator public. Eu îi răspund, că maghiarimea nici când n'a fost atât de civilizată, atât de avută și puternică, ca astăzi. D-vostre ați voi *dér*, ca naționalitățile nemaghiare să fiă la gradul de cultură de acum 1000 de ani? Maghiarimea nu are nici un fel de merit decât și celelalte naționalități progresază în cultură, pentru-oc guvernul nici pe terenul acesta nu respectă legea și gravaminele aduse asupra nemaghiarilor sunt și pe terenul acesta imens de multe. Români au 4 gimnaziu superioare și unul inferior; pentru susținerea acestora dă ore guvernul ceva? Nimic, nici o para! Cu ocaziunea ultimei pertractări de acum câteva zile, acuatorul demonstra tare cu aceea, că româniimea are multe școle populare, decât a uitat să arete, cu date statistice, câte dintre aceste școle susține guvernul? Gimnaziile și școlile populare sunt toate confesionale, și pe toate acestea le susține poporul român pe contribuțiunile, ce le plătesc în casa statului, din care cassă se plătesc în fiă-care an milioane pentru scopuri culturale ale rasei maghiare. Șul 17 al legii despre naționalități impune guvernului, ca în părțile locuite de nemaghiari să înființeze și susțină școle medii pe sēma naționalităților, respective cu limba de propunere a populațiunii. Sē-mi spună d-lă acuator public, unde este numai o singură șoolă de acesta, susținută de guvern? Eu din parte-mi îi spun un fapt trist și totodată scandalos și anume, că în totă Ungaria de sus, începând dela *Pressburg* până la *Ungvár*, nu există nici o șoolă medie, în care limba slovacă să se propună cel puțin cu studiu obligat. Acesta este respectul și executarea legii din partea gu-

vernului, *ér* decât outează cineva să le spună acestea pe față, fiă prin graiu viu, fiă prin presă, îl timbrează de agitator, *rēsvrăitor* și trădător de patriă, ori îl țirsoș înaintea tribunalului, precum dovedește și pertractarea de astăzi, și se înțelege de sine, că totdeuna rassa maghiară se scote la ivelă ca atacată.

În sfârșit spre liniștea d-lui procuror regesc, să-l asigură, că la 30 August n'au nimicit și n'au sdorbit aici pe nimeni și nimica, nici cu rușine, nici cu gloriă. Acesta a putut-o esperia chiar și astăzi va esperia-o de sigur mai ales în viitorul apropiat. Astfel de cestiuni, cum este în Ungaria cestiunea naționalităților, nu se pot rezolva prin delemarea de frase gcle și pustii, și mai ales nu se pot înlătra prin procese și prigoniri. Cestiunea acesta nu o veți pute lua dela ocaziunea zilei până atunci, până când nu va intra o schimbare mai bună în respectarea și executarea onestă și oinstită a legii despre naționalități, *ér* cine se opune și vrea ca să impedece acesta, acela cu tot dreptul merită epitetul de agitator, *rēsvrăitor*, precum și pedepsă corespunzătoare.

Cuvântul meu de încheiere se îndreptă oătră d-vostre, stimați domni jurați. Dacă d-vostre înțelegeți bine oficiul ce-l aveți, atunci nu ve este iertat să credeți, că sunteți chiamați a judeca numai asupra acușărilor, că d-vostre aveți să cumpăniți motivele, țaria și predarea apărării și să aduceți, decât cere trebuința, verdictul d-vostre de condamnare și asupra guvernului denunțat și acusat. Curtea cu jurați nu mai ridicându-se pe acest pedestal liber și independent, poate corăspunde chiă-mării sale, poate forma corectivul pașilor și apucăturilor greșite ale guvernului, *ér* de acesta e mare trebuința, căci instituția ourților cu jurați la ori ce națiune din lume, numai astfel poate fi folosită și binecuvântată. Dacă d-vostre astfel gândind veți judeca, atunci veți achita pe acușăți.

Vă rog să judecați.

Necrolog.

Maria Pipoș născ. *Danciu*, soția decedatului comite suprem *Ioan Pipoș*, a răposat la 16 Septembrie n. în *Hondol* (com. *Hunedo*). O jălesc întristați fi: *Ion Pipoș*, profesor la liceul din *Berlad*; *Aureliu Pipoș*, funcționar în *București*, fiicele: *Emilia m. Muntean*, *Eufemia m. Vlad* și alte rudeni.

Literatură.

În editura și tipografia „*Aurora A. Todoran*“ din *Gherla* (*Szamosujvár*) au eșit de sub tipar următoarele cărți:

Cartea ilustrată, pentru copii și copile, de *George Smu*. Form. mare 4° de 45 pag. Conține 22 bucați de cuprins variat, însoțită fiind aproape fiă-care bucată de oătră ilustrațiune. Prețul 25 cr.

Poveștile Bănatului, culesse din gura poporului bănățen, de *George Cătană*, învțător. Tom. I. Form. 8° de 118 pag. Prețul 30 cr.

Leouată cel tēnērū, istorie în versuri, scrisă de *Ion Popu Rețeganul*. Form. mică de 34 pag. Prețul 12 cr.

Dialogul Țiganului cu Săn. Petru la porța raiului, séu glume și petrecere de dans. Manual lucrat după biblia țigănescă, de *Aron Boca Velchereanul*, proprietar. Form. 8° de 96 pag. Prețul 25 cr.

În tipografia G. A. *Lăzăreanu* din *București* a apărut: *Jocurile și Gimnastica*, studiu critic, de *M. Eliou de la Gruea*. Form. 8° de 55 pag. Cartea e tipărită cu speșele ministerului instrucțiunii publice din România.

Asociațiunea pentru sprijinirea învțăcelor și sodahlor români din *Brașov*. Informațiuni de *N. P. Petrescu*. Se vede în folosul fondului Asociațiunii. De vândare la librăria d-lui *N. I. Ciurcu*, *Brașov*. Prețul 20 cr.

Proprietarul: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactor responsabil: **Gregoriu Maior.**

